

STRATEGIA WDRAŻANIA PROJEKTU INNOWACYJNEGO
pod nazwą „Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej
dla młodzieży z niepełnosprawnością”

I. UZASADNIENIE

Problematyka zatrudnienia osób z niepełnosprawnością umysłową nie stanowi wyodrębnionego przedmiotu zainteresowań polityki społecznej na szczeblu krajowym, jak i wojewódzkim. Zarówno *Krajowy Program Zabezpieczenia Społecznego i Integracji Społecznej na lata 2008-2020*, jak i *Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2005-2013* nie uwzględniają specyfiki funkcjonowania tej kategorii osób w sytuacji edukacji i pracy. Dzieje się tak dlatego, że niepełnosprawność umysłowa dotyczy jedynie 2,5% populacji niepełnosprawnych w kraju (GUS, badanie stanu zdrowia, 2004). Osoby z tym rodzajem niepełnosprawności nie są też przedmiotem badań naukowych. W publikowanych ostatnio wynikach dużych badań opisujących sytuację społeczną i zawodową różnych grup osób niepełnosprawnych pominięto osoby z niepełnosprawnością umysłową (**Brzezińska A., Woźniak Z., Maj K.** (red) (2008). *Osoby z ograniczoną sprawnością na rynku pracy*. Warszawa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Psychologii Społecznej „Academica”; **Germanowska E.** (red) (2007a). *Młodzi niepełnosprawni o sobie. Rodzina, edukacja, praca*. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych; **Germanowska E.** (2007b). *Zatrudnienie młodych niepełnosprawnych w opiniach pracowników Powiatowych Urzędów Pracy*. W: E. Germanowska (red), *Młodzi niepełnosprawni – aktywizacja zawodowa i nietypowe formy zatrudnienia*. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych, s. 67-97).

Tymczasem, jak wynika z badań naukowych prowadzonych w grupie osób z tym rodzajem niepełnosprawności (Otrębski (2007). *Interakcyjny model rehabilitacji zawodowej osób z upośledzeniem umysłowym*. Lublin: Wyd. KUL), osoby te różnią się istotnie od pozostałych osób niepełnosprawnych w swoim funkcjonowaniu psychospołecznym i zawodowym. Przy zwiększonej ilości czasu na ogół są one w stanie wykonać, tak jak osoby sprawne, wszelkie proste prace, często wymagające podstawowej sprawności fizycznej. Odróżnia je to od osób z niepełnosprawnościami sensorycznymi czy ruchowymi, które z oczywistych względów nie mogą samodzielnie wykonywać wielu czynności. Również statystyki prowadzone przez służby zatrudnienia nie wyodrębniają tej grupy osób spośród ogółu niepełnosprawnych, z czego wynika trudność obiektywnej diagnozy ich sytuacji na rynku pracy. Można śmiało powiedzieć, iż poprzez traktowanie ich łącznie z innymi niepełnosprawnymi grupa ta, jako charakteryzująca się odrębną specyfiką, była dotychczas pomijana w działaniach, a problematyka niepełnosprawności umysłowej jest nieobecna w polityce społecznej państwa i województwa. Administracyjne wspieranie chronionego rynku pracy czy reklamowe kampanie społeczne są w tym zakresie instrumentami zbyt powierzchownymi i niewystarczającymi.

Nieco lepiej sytuacja wygląda w odniesieniu do polityki oświatowej. Młodzież niepełnosprawna umysłowo może kształcić się w wyodrębnionych placówkach (w większości są to specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze) lub w klasach integracyjnych, gdzie pracują pedagodzy przygotowani do wspierania tych osób. Programy nauczania zawodów oraz wymagania

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

egzaminacyjne w stosunku do uczniów z lekkim stopniem niepełnosprawności umysłowej są jednak identyczne, jak w przypadku uczniów sprawnych. Nie istnieją również żadne stosowane na szeroką skalę i mające gruntowne podstawy naukowe programy wspierające proces przygotowania ucznia z tym rodzajem niepełnosprawności do przejścia z edukacji na rynek pracy. Brakuje w tym zakresie narzędzi diagnozowania zainteresowań zawodowych i poziomu przystosowania do funkcjonowania w sytuacji pracy oraz materiałów metodycznych, które, stanowiąc całość, składałyby się na metodologię pracy w zakresie doradztwa zawodowego. Niestety istniejące materiały przeznaczone dla uczniów sprawnych nie mogą być wykorzystywane, choćby ze względu na fakt, iż ujmują takie zawody, których uczniowie upośledzeni nigdy nie będą w stanie wykonywać. Zagadnienie poradnictwa zawodowego uwzględniającego specyfikę tej kategorii osób praktycznie w polityce edukacyjnej nie jest obecne. Sytuacja taka powoduje, iż nauczyciele pracujący w specjalnych placówkach edukacyjnych (m.in. w SOSW nr 1 w Lublinie – partner w projekcie) na własną rękę i nieco po omacku tworzą autorskie programy, których skuteczności albo wcale nie mierzą albo jest ona niewielka. Programom tym brakuje naukowych i metodologicznych ram teoretycznych. Jak podkreślają nauczyciele SOSW nr 1 w Lublinie, którzy uczestniczyli w opracowywaniu produktu finalnego, jednym z istotnych skutków takiego stanu rzeczy są niewielkie umiejętności uczniów z niepełnosprawnością umysłową w poruszaniu się po rynku pracy i funkcjonowaniu w sytuacji pracy, a co za tym idzie niski wskaźnik zatrudnienia w tej grupie społecznej.

Z badań Z. Woźniaka (*Profile społeczno-demograficzne i status osób niepełnosprawnych na rynku pracy*, Warszawa: SWPS, 2005) wynika, że jedynie 6,28% z nich była aktywna zawodowo, podczas gdy w 2008 r. wskaźnik aktywności zawodowej wśród ogółu niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym wynosił 23,9% (www.niepelnospawni.gov.pl).

Prowadzone przez nas we wstępnej fazie realizacji projektu badania dotyczące losów absolwentów szkół ponadgimnazjalnych specjalnych naszego regionu potwierdzają czarny scenariusz ich pasma niepowodzeń w poruszaniu się po współczesnym rynku pracy. Wśród 35 badanych absolwentów z lat 2008-2010 tylko 3 z nich pracowało w momencie badania w zwykłym zakładzie pracy. Pracę znaleźli zaraz po skończeniu szkoły lub w pierwszych sześciu miesiącach. Ponad 94% badanych absolwentów zamieszkuje razem z rodzicami, blisko 66% pozostaje też na ich utrzymaniu, a następne 40% utrzymuje się z renty. Dwóch absolwentów z tych 3 pracujących wykonuje w pracy czynności zupełnie inne niż te których uczyło się w szkole zawodowej. Są oni bardzo zadowoleni z pracy. W przeszłości pracę zawodową po ukończeniu szkoły podjęło także 8 z 35 badanych uczniów, którzy jednak już nie pracują. Łącznie z tymi, którzy aktualnie są zatrudnieni, odsetek absolwentów z niepełnosprawnością umysłową, którym udało się znaleźć pracę według naszych badań, wynosi ok. 22% i jest zdecydowanie niższy niż ten sam odsetek w grupie młodzieży sprawnej. Ponadto należy zaznaczyć, że 16 z 35 badanych (45%) nigdy nie poszukiwało pracy, mimo że w chwili badania upłynął minimum rok od czasu, kiedy zakończyli edukację.

Okazuje się zatem, że podejmowane dotychczas wobec tej grupy działania są niewystarczająco skuteczne.

Wniosek ten potwierdzają także wyniki prowadzonych przez nas badań wśród nauczycieli metodą indywidualnych wywiadów pogłębionych oraz zogniskowanych wywiadów grupowych. Podkreślają oni, że istotną trudnością w znalezieniu zatrudnienia są niewystarczające umiejętności absolwentów w poszukiwaniu pracy oraz niewystarczająco wykształcona postawa pracownicza, która

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

utrudnia utrzymanie zatrudnienia po jego podjęciu. Badani nauczyciele wskazują, że deficyty w tym zakresie dotyczą szczególnie takich cech jak wytrwałość, umiejętność planowania i podejmowania decyzji, logiczne myślenie. Istotnym aspektem jest też niechęć pracodawców motywowana stereotypowym myśleniem. Wszyscy badani nauczyciele szacują, że odsetek uczniów, którzy po ukończeniu edukacji znajdą zatrudnienie na otwartym rynku pracy będzie niższy niż 25%.

Jedną z istotnych przyczyn takiego stanu rzeczy leżących po stronie systemu edukacji według badanych nauczycieli i dyrektorów szkół specjalnych jest niedostosowanie treści programowych i wymagań egzaminacyjnych do możliwości intelektualnych uczniów z niepełnosprawnością umysłową oraz niewystarczające uwzględnianie w nich nabywania kompetencji związanych z funkcjonowaniem psychospołecznym niezbędnych w sytuacji pracy.

Mamy więc do czynienia z niedoskonałością instrumentów stosowanych wobec odbiorców produktu finalnego – uczniów szkół ponadgimnazjalnych z niepełnosprawnością umysłową.

Powyższe przyczyny zarysowanego problemu polegającego na niskim wskaźniku zatrudnienia i aktywności zawodowej grupy docelowej dotyczą obszaru całego kraju i nie są specyficzne tylko dla województwa lubelskiego, choć tylko na tym obszarze udokumentowano je badaniami w ramach projektu. Do najważniejszych konsekwencji (skutków) opisanych powyżej problemów zaliczyć można:

- Zagrożenie patologiami społecznymi, wyuczoną bezradnością i uzależnieniem od pomocy społecznej wskutek długotrwałego pozostawania na bezrobociu
- Niski wskaźnik aktywności zawodowej rodziców (opiekunów) zmuszonych do sprawowania opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem
- Konieczność ponoszenia przez ogół obywateli wysokich nakładów na pomoc społeczną w związku z brakiem aktywności zawodowej absolwentów i ich rodziców

W woj. lubelskim w szkołach specjalnych dla uczniów z niepełnosprawnością umysłową uczy się, według danych uzyskanych z Systemu Informacji Oświatowej, około 1500 uczniów (skala problemu).

II. CEL WPROWADZENIA INNOWACJI

Celem wprowadzenia innowacji, a zarazem celem głównym projektu, jest wyposażenie do 30 czerwca 2012 roku 29 placówek zawodowego kształcenia specjalnego w województwie lubelskim w:

- narzędzia diagnostyczne i materiały metodyczne stanowiące spójną, innowacyjną i efektywną metodologię przygotowania ucznia w wieku ponadgimnazjalnym z niepełnosprawnością umysłową do przejścia z edukacji na rynek pracy (school to work transition) oraz
- umiejętności ich stosowania przez 4 nauczycieli z każdej placówki zawodowego kształcenia specjalnego w woj. lubelskim

Pożądanym stanem docelowym po wprowadzeniu innowacji będzie uzyskanie przez 116 nauczycieli (ok. 4 z każdej placówki zawodowego kształcenia specjalnego w woj. lubelskim)

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

umiejętności stosowania produktu finalnego oraz nabycie przez 29 placówek zawodowego kształcenia specjalnego umiejętności organizacyjnych do zastosowania produktu finalnego.

Opracowany produkt finalny jest podejściem do tej pory w specjalnym szkolnictwie zawodowym niestosowanym. Istnieje zatem potrzeba nie tylko nabycia przez nauczycieli umiejętności jego stosowania wobec konkretnej grupy uczniów, ale także uzyskanie przez nich umiejętności zorganizowania pracy różnych zespołów nauczycielskich, wychowawców internatu, rodziców, pracodawców współpracujących ze szkołą tak, aby produkt finalny mógł być w pełni i skutecznie realizowany w konkretnej placówce. Stan ten w projekcie zostanie osiągnięty poprzez działania upowszechniające i włączające.

Rezultaty bezpośrednio odnoszące się do celu projektu **weryfikowane będą** za pomocą list obecności w warsztatach subregionalnych oraz protokołów odebrania certyfikatów potwierdzających umiejętność zastosowania produktu finalnego. Pomiary te (**monitoring**) prowadzone będą przez personel projektu w trakcie i po zakończeniu warsztatów.

Zostaną one zorganizowane w 4 miastach województwa lubelskiego w II kwartale 2012 r. dla 116 nauczycieli. Po ich ukończeniu nauczyciele otrzymają certyfikat poświadczający nabycie przez nich umiejętności zastosowania produktu finalnego (narzędzi diagnostycznych oraz materiałów metodycznych). Warunkiem otrzymania certyfikatu będzie uzyskanie pozytywnego wyniku z testu znajomości produktu finalnego. Za wynik pozytywny przyjęte zostanie uzyskanie min. 75% punktów.

Badany będzie również deklarowany przez uczestników warsztatów zamiar zastosowania produktu finalnego w swojej macierzystej placówce. Przyjmuje się następujące **wartości wskaźników, które świadczyć będą o osiągnięciu celu projektu**:

1. Odsetek uczestników warsztatów, którzy uzyskali z testu znajomości produktu finalnego min. 75% punktów i w związku z tym otrzymali certyfikat potwierdzający nabyte umiejętności wyniesie 75% (czyli 87 osób).
2. Odsetek placówek zawodowego kształcenia specjalnego, w których pracujący w nich nauczyciele zadeklarują zamiar wprowadzenia produktu finalnego, wyniesie 75% (czyli 22 placówki).

Charakterystyka celu projektu:

- adekwatny do problemu – rozwiązuje problem braku programów wspierających proces przygotowania ucznia z niepełnosprawnością umysłową do przejścia z edukacji na rynek pracy
- konkretny, mierzalny, weryfikowalny – w konstrukcji celu zawarto konkretne wskaźniki, których osiągnięcie można łatwo zmierzyć i zweryfikować
- oczekiwany i pożądaný przez interesariuszy – cel został sformułowany po konsultacjach ze środowiskiem nauczycieli szkół specjalnych, a potrzeba jego realizacji została potwierdzona w badaniach prowadzonych w pierwszym etapie projektu
- osiągalny, ambitny, realistyczny
  - ambicja celu wyraża się w podjęciu pierwszej tego typu współczesnej próby stworzenia opartej na naukowych podstawach metodologii przygotowania ucznia z niepełnosprawnością umysłową do przejścia z edukacji na rynek pracy
  - osiągalność gwarantuje odpowiednio zaplanowany budżet oraz zespół personelu i ekspertów złożony z naukowców i praktyków mających doświadczenie w zarządzaniu

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

- projektami, tworzeniu programów i narzędzi diagnostycznych oraz pracy z uczniami z niepełnosprawnością umysłową, a także zaangażowanie partnera projektu – szkoły specjalnej
- o realność celu wyraża się w objęciu rezultatami wszystkich szkół w woj. lubelskim, dla których zorganizowane zostaną warsztaty w pobliżu miejsca pracy nauczycieli oraz we włączeniu już na etapie opracowywania produktu większości szkół w proces jego powstawania, dzięki czemu już na tym etapie uzyskano deklaracje chęci skorzystania z gotowego produktu
- określony w czasie – podano konkretną datę osiągnięcia celu oraz zaplanowano działania w harmonogramie

III. OPIS INNOWACJI W TYM PRODUKTU FINALNEGO

Innowacja w projekcie polega przede wszystkim na zintegrowanym podejściu do realizacji wsparcia młodzieży z niepełnosprawnością umysłową w procesie tranzykcji (przejścia) z edukacji na rynek pracy, które przejawia się w dwóch głównych elementach:

1. Interdyscyplinarne i zespołowe podejście do wsparcia ucznia

W organizacji procesu wsparcia ucznia wykorzystano najnowsze osiągnięcia naukowe i praktyczne z dziedziny psychologii, pedagogiki, zarządzania i dydaktyki. W proces włączeni są nauczyciele i inni pracownicy szkoły, rodzice (opiekunowie) oraz sami uczniowie, którzy w ten sposób stają się nie tylko przedmiotem oddziaływań, ale podmiotem samorozwoju.

2. Proces wsparcia poprzedzony i zakończony diagnozą

Realizacja *Programu zajęć przygotowujących młodzież z niepełnosprawnością umysłową do funkcjonowania w sytuacji pracy* poprzedzona i zakończona jest badaniem za pomocą *Skali przystosowania do sytuacji pracy osób z niepełnosprawnością umysłową (SPSP)* oraz *Inwentarza preferencji czynności zawodowych osób z niepełnosprawnością umysłową (IPCZ)*

Podejście to zostało oparte na precyzyjnie opisanej metodologii odwołującej się w swoich założeniach do najnowszej wiedzy teoretycznej w tym zakresie oraz do wieloletniego doświadczenia praktyków (nauczycieli/wychowawców) pracujących z tą młodzieżą (patrz podręczniki stanowiące elementy produktu finalnego).

Produkt finalny, za pomocą którego innowacja będzie wdrażana stanowią *Materiały wspierające młodzież z niepełnosprawnością umysłową w procesie przejścia z edukacji na rynek pracy* pod wspólnym tytułem „*Jestem dorosły – chcę pracować*”. Struktura (zawartość) tych materiałów jest następująca:

1. Inwentarz preferencji czynności zawodowych osób z niepełnosprawnością umysłową
  - a. Podręcznik
  - b. Inwentarz
  - c. Arkusz odpowiedzi i analizy wyników
2. Skala przystosowania do sytuacji pracy osób z niepełnosprawnością umysłową
  - a. Podręcznik
  - b. Skala
  - c. Arkusz odpowiedzi i analizy wyników

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

3. Program zajęć przygotowujących młodzież z niepełnosprawnością umysłową do funkcjonowania w sytuacji pracy
  - a. Podręcznik
  - b. Przewodnik dla rodziców
  - c. Przewodnik dla zespołu edukacyjno - wychowawczego
  - d. Wprowadzenie do portfolio dla ucznia
  - e. Scenariusze 15 zajęć z uczniami
  - f. Środki dydaktyczne do zajęć z uczniami

Dynamicznie zmieniający się rynek pracy wymaga od młodych pracowników stałej plastyczności i dostosowywania swoich kompetencji i umiejętności do potrzeb pracodawców. Nie wystarcza już tylko dobry poziom kompetencji zawodowych (fachowych), ogromną rolę w efektywnym funkcjonowaniu na rynku pracy odgrywają kompetencje psychospołeczne. Żeby właściwie wspierać rozwój kompetencji psychospołecznych trzeba najpierw poznać jaki ich poziom prezentuje dany uczeń a następnie ustalić zakres koniecznych oddziaływań w celu podniesienia przystosowania do sytuacji pracy.

Materiały wspierające młodzież z niepełnosprawnością umysłową w procesie przejścia z edukacji na rynek pracy to zbiór pomocy potrzebnych każdemu nauczycielowi czy wychowawcy do realizacji zintegrowanego wsparcia młodzieży z tym typem niepełnosprawności. Treść i organizacja *Materiałów...* wpisują się doskonale w najnowsze propozycje zmian w przebiegu edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i zmian w organizacji szkolnictwa zawodowego proponowanymi przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

W poradnictwie zawodowym dla młodzieży z niepełnosprawnością umysłową szczególnie przydatny będzie **Inwentarz preferencji czynności zawodowych osób z niepełnosprawnością umysłową** (IPCZ). Informacja o preferencjach czynności zawodowych może być pozyskiwana przy pomocy tego *Inwentarza* od osób z różnymi stopniami niepełnosprawności umysłowej ze względu na to, że pozycje testowe są w formie obrazkowej. Zadaniem ucznia jest dokonanie wyboru czynności bardziej preferowanej spośród dwóch przedstawionych na planszy. Czynność tę uczeń powtarza 66 razy, tj. w odniesieniu do każdej planszy. Jest to jedyne w Polsce wystandaryzowane narzędzie do opisu preferencji czynności zawodowych tej grupy osób niepełnosprawnych.

Skala przystosowania do sytuacji pracy osób z niepełnosprawnością umysłową (SPSP) pełniąc głównie funkcję diagnostyczną w zakresie poziomu psychospołecznych kompetencji ucznia, dodatkowo może pełnić również funkcję treści indywidualnego programu pracy z uczniem oraz funkcję kontroli efektów prowadzonych działań edukacyjno-terapeutycznych. Zadaniem nauczyciela wypełniającego *Skalę* w odniesieniu do konkretnego ucznia jest dokonanie opisu jego funkcjonowania za pomocą 66 wyznaczników funkcjonowania. Każdy wyznacznik (pozycja testowa) ma opisane punkty na skali informujące o najslabszym i najlepszym poziomie opisywanej przez niego kompetencji.

Program zajęć przygotowujących młodzież z niepełnosprawnością umysłową do funkcjonowania w sytuacji pracy jest to zbiór 15 tematów zajęć warsztatowych dla młodzieży z niepełnosprawnością umysłową w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym. Treść tematów przyporządkowana jest do trzech obszarów funkcjonowania: Ja; Ja – Inni; Ja – praca. Kompetencje psychospołeczne potrzebne w każdym z tych obszarów funkcjonowania dookreślają też poziom przystosowania osoby do sytuacji

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

pracy. Absolutną innowacją jest tutaj przewidywane zaangażowanie w realizację *Programu zajęć* wszystkich osób uczestniczących w procesie edukacyjno-wychowawczym młodego człowieka: ucznia, nauczyciela-wychowawcę, zespół edukacyjno-wychowawczy, rodziców.

Materiały zostały sporządzone i będą użytkownikom dostarczone w formie papierowej i elektronicznej (na płycie CD) do samodzielnego wydrukowania przez nauczyciela w dowolnej ilości egzemplarzy. Forma papierowa obejmuje dwa segregatory ułożone w jednym pudełku. Część materiałów zgromadzona jest w 10 skoroszytach. Na etapie upowszechniania zostaną one wydrukowane i oprawione w sposób profesjonalny oraz dostarczone w formie segregatorów i skoroszytów ułożonych w jednej zamykanej walizeczce. Ściśle określone materiały nauczyciel będzie udostępniał uczniom, rodzicom oraz członkom zespołu edukacyjno-wychowawczego drukując z płyty CD odpowiednią liczbę egzemplarzy.

Innowacja dotyczy trzech wymiarów:

- grupy docelowej, która dotychczas w polityce zatrudnienia była pomijana
- problemu braku odpowiednich metod wspierania ucznia z niepełnosprawnością umysłową w procesie przechodzenia z edukacji na rynek pracy, który dotychczas pozostawał nierozwiązany
- dotychczas stosowanych form wsparcia, które okazują się niewystarczająco skuteczne, przy czym wiodącym wymiarem jest tutaj wymiar formy wsparcia przejawiający się w innowacyjnym podejściu do wspierania grupy docelowej.

Odbiorcami innowacji będą uczniowie szkół ponadgimnazjalnych z niepełnosprawnością umysłową. **Innowacji użyją natomiast** nauczyciele i wychowawcy internatów w szkołach ponadgimnazjalnych dla uczniów z niepełnosprawnością umysłową oraz rodzice tych uczniów w zakresie ściśle określonym w zasadach stosowania produktu finalnego. Grupa użytkowników w bardzo łatwy sposób może zostać poszerzona o nauczycieli gimnazjów specjalnych i instruktorów w warsztatach terapii zajęciowej, zaś grupa odbiorców o gimnazjalistów uczących się w ostatniej klasie i uczestników ww. warsztatów.

Grupę użytkowników w wymiarze docelowym określonym w projekcie stanowią placówki prowadzące zawodowe kształcenie specjalne uczniów z upośł. um. oraz zatrudnieni w nich nauczyciele, w szczególności pedagodzy i doradcy zawodowi. W woj. lubelskim instytucji takich jest 29. Większość stanowią specjalne ośrodki szkolno wychowawcze (21) oraz zespoły szkół specj. (4). W ich ramach funkcjonuje 16 zasadniczych szkół zawodowych i 23 szkoły przysposabiające do pracy. W placówkach tych zatrudnionych jest ok. 900 nauczycieli.

W wymiarze docelowym grupę odbiorców produktu można określić na ok. 1500 osób, czyli wszyscy uczniowie zawodowych szkół specjalnych z upośledzeniem umysłowym uczący się w woj. lubelskim

Jedynym **warunkiem jaki musi być spełniony, aby innowacja działała efektywnie i skutecznie**, jest zaangażowanie osób w niej uczestniczących (ucznia, nauczyciela-wychowawcy, zespołu edukacyjno-wychowawczego, rodziców). Od strony formalnej stosowanie produktu finalnego wymaga

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

uchwały rady pedagogicznej szkoły o wprowadzeniu innowacji pedagogicznej. Nie są wymagane dodatkowe nakłady finansowe, gdyż nauczyciele mogą realizować *Program zajęć* w ramach tzw. „godzin karcianych” i / lub w czasie zajęć w internacie.

Efekty stosowania innowacji można rozpatrywać na dwóch związanych ze sobą wymiarach dotyczących:

- podejścia do pracy z uczniem
- poziomu psychospołecznego funkcjonowania ucznia

Rozpatrując pierwszy wymiar należy zauważyć, że zastosowanie innowacji będzie skutkowało tym, że reorientacja zawodowa i poznanie zainteresowań zawodowych młodzieży z niepełnosprawnością umysłową różnych stopni, będą oparte na diagnozie ich preferencji czynności zawodowych, a działania edukacyjne wspierające rozwój kompetencji psychospołecznych młodzieży z niepełnosprawnością umysłową będą prowadzone w oparciu o rzetelną diagnozę stanu potrzeb w tym zakresie. Obie diagnozy będą mogły być po raz pierwszy w Polsce sporządzone przy pomocy wystandaryzowanych narzędzi diagnostycznych (IPCZ, SPSP) o ustalonych właściwościach psychometrycznych. Kolejnym istotnym aspektem jest przestawienie pracy szkoły na działania zespołowe oparte na zalecanym przez MEN modelu transdyscyplinarnym włączającym w proces wspierania ucznia szerokie grono osób, głównie pracowników szkoły, ale także pracodawców, instytucje rynku pracy i pomocy społecznej, rodziców i samych uczniów.

Rozpatrując drugi wymiar należy podkreślić, że efektem stosowania innowacji będzie zwiększenie poziomu przystosowania do sytuacji pracy u młodzieży z niepełnosprawnością umysłową i tym samym wzmocnienie radzenia sobie w procesie przechodzenia z edukacji do pracy.

Rozszerzając innowację o grupy gimnazjalistów i ich nauczycieli w dość łatwy sposób można osiągnąć efekt polegający na wspieraniu wyboru dalszego kierunku kształcenia zawodowego w oparciu o specjalnie przygotowane dla tej grupy uczniów narzędzie do diagnozowania ich preferencji czynności zawodowych (IPCZ). Niewątpliwym efektem innowacji stosowanej do poszerzonych grup będzie także zwrócenie uwagi środowisk edukacyjnych i rehabilitacyjnych na to, że do przejścia z edukacji do rynku pracy młodzież trzeba przygotować już w trakcie końcowego etapu edukacyjnego a następnie wspierać w pierwszych latach podejmowania zatrudnienia.

Opisane powyżej podejście spowoduje uzyskanie lepszych i trwalszych efektów przy dotychczasowych nakładach, gdyż jak podkreślono powyżej, do jego zastosowania nie są potrzebne dodatkowe środki pieniężne, a wystarczy jedynie inna organizacja pracy szkoły oraz zaangażowanie użytkowników.

Trudno oszacować koszty zaniechania stosowania innowacji, gdyż dotyczą one bardzo rozległych obszarów. Należy je rozpatrywać nie tylko na płaszczyźnie ekonomicznej, ale także i psychologicznej. W odniesieniu do tej pierwszej należałoby uwzględnić utracone korzyści wynikające z niepodjęcia przez młodego człowieka zatrudnienia oraz koszty pomocy społecznej ponoszone przez wszystkich obywateli. W odniesieniu do drugiej płaszczyzny możemy mówić o frustracji z powodu trudności w osiągnięciu dojrzałości, samodzielności, realizacji planów życiowych i ogólnym obciążeniu psychicznym związanym z pozostawaniem bez pracy, które dotyczy nie tylko samego

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

bezrobotnego, ale także osób z jego najbliższego otoczenia. Na styku obu płaszczyzn nie bez znaczenia są koszty związane z ryzykiem zachowań patologicznych i niezgodnych z prawem, które nierzadko dotyczą sytuacji pozostawiania bez pracy. Należy zatem zauważyć, że koszty zaniechania stosowania innowacji są ogromne i dotyczą rozległych obszarów, przy czym nie jest możliwe wyrażenie ich w postaci kwotowej.

IV. PLAN DZIAŁAŃ W PROCESIE TESTOWANIA PRODUKTU FINALNEGO

W procesie testowania produktu finalnego wezmą udział:

- uczniowie ostatnich w cyklu kształcenia klas ponadgimnazjalnych szkół specjalnych – szkoły zawodowej i szkoły przysposabiającej do pracy – z niepełnosprawnością umysłową w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym w wieku pomiędzy 16 a 23 lata (**odbiorcy**)
- ich rodzice lub prawni opiekunowie (**użytkownicy „wspomagający”**)
- nauczyciele ww. szkół specjalnych (**użytkownicy i użytkownicy „wspomagający”**)

Odbiorcy projektu będą podzieleni na 12 grup uczestników. 8 z nich pochodzą będzie ze SOSW nr 1 (partner projektu), a 4 z innych szkół zlokalizowanych na terenach wiejskich bądź małomiasteczkowych, które zgłoszą chęć uczestnictwa w testowaniu. Taki sposób doboru podyktowany jest z jednej strony koniecznością bieżącego monitoringu i ewaluacji (Lublin – bliskość biura projektu) oraz koniecznością porównania wdrażania produktu finalnego w różnych środowiskach (miejskie i wiejskie bądź małomiasteczkowe). Grupy zostaną utworzone z klas szkolnych, po połowie ze szkół zawodowych (uczniowie niepełnosprawni w stopniu lekkim) i przysposabiających do pracy (w stopniu umiarkowanym i znacznym). Płeć nie będzie miała żadnego wpływu na dobór uczestników. Proporcja płci w grupie testowej zależna będzie od proporcji płci w klasach. Doświadczenia zebrane w pierwszym etapie projektu podpowiadają, że w klasach liczba kobiet i mężczyzn jest porównywalna. Struktura grupy testowej ze względu na inne zmienne nie ma znaczenia. Chodzi bowiem nie o to, aby zebrać grupę reprezentatywną, ale o to, by zebrać wystarczająco duże grupy, na podstawie wyników których będziemy mogli orzekać o skuteczności produktu finalnego w odniesieniu do uczniów z ww. stopniami niepełnosprawności, uczęszczających do ww. rodzajów szkół w ww. środowiskach.

Naturalną konsekwencją doboru grupy uczniów będzie dobór grupy rodziców lub opiekunów prawnych, na której skład nie będziemy mieli bezpośredniego wpływu. Rodzic w proponowanym podejściu jest traktowany jako użytkownik „wspomagający” pracę nauczyciela – użytkownika „właściwego”.

Dobór grupy testowej

Użytkownikami produktu będą wyłonieni w trybie otwartego naboru nauczyciele ponadgimnazjalnych szkół specjalnych posiadający wysokie kwalifikacje i bogate doświadczenie w pracy z grupami odbiorców. Zakładamy, że dzięki tym cechom użytkownicy nie będą popełniać ewentualnych błędów wynikających z cech ich samych i łatwiej w związku z tym będzie wykryć ewentualne błędy lub konieczne uzupełnienia wynikające z cech produktu.

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

Do składu grupy użytkowników (łącznie 12 osób – po jednej na każdą grupę uczniów) preferowani będą nauczyciele (te same kryteria będą obowiązywać przy wyborze szkół, w których odbywać się będzie testowanie - oprócz Lublina):

- którzy uczestniczyli w opracowaniu produktu finalnego (4 os.),
- ukończyli studia pedagogiczne lub psychologiczne albo posiadają kwalifikacje z zakresu doradztwa zawodowego lub rewalidacji lub terapii pedagogicznej lub pedagogiki specjalnej,
- mają wyższy stopień awansu zawodowego (preferowany nauczyciel dyplomowany),
- mają dłuższy staż pracy (preferowany min. 5 lat).

Ww. grupa będzie stanowiła tzw. użytkowników „właściwych”. Będą oni współpracowali z tzw. użytkownikami „wspomagającymi”, a więc innymi nauczycielami – członkami zespołu edukacyjno-wychowawczego szkoły. Ich liczba i skład zależą będzie od zwyczajów panujących w danej szkole i konkretnego ucznia. Będą to bowiem nauczyciele, którzy na co dzień pracują z uczniem. Do każdej grupy odbiorców zostanie utworzony oddzielny zespół edukacyjno-wychowawczy złożony z użytkownika „właściwego” (lidera zespołu) i użytkowników „wspomagających” (np. wychowawca w internacie, psycholog, pedagog, nauczyciel zawodu, wychowawca klasy, instruktor praktycznej nauki zawodu).

W celu zapewnienia trwałości testowania produktu z użytkownikami „właściwymi” podpisane zostaną umowy zlecenie, które będą zawierać sankcje za przerwanie uczestnictwa w testowaniu. Odbiorcy z kolei podpiszą deklaracje udziału w projekcie, zobowiązując się w nich do uczestnictwa w pełnym cyklu zajęć. Stworzony zostanie również regulamin uczestnictwa. Będzie on dotyczył m. in. Zasad uczestnictwa w zajęciach, dopuszczalnej absencji oraz włączenia do programu rodziców, dzięki czemu spodziewamy się poprawić uczestnictwo uczniów w programie.

Testowanie produktu finalnego **rozpocznie się** w czerwcu 2011 r. od przeprowadzenia badań diagnostycznych na grupie uczniów (odbiorców), którzy wezmą udział w testowaniu (**etap I**). Będzie to poprzedzone wyborem szkół, w których testowanie się odbędzie oraz nauczycieli (użytkowników), którzy będą produkt testować. Wcześniej także zostanie opracowana elektroniczna wersja narzędzi diagnostycznych w postaci aplikacji komputerowej. Badania będą wykonane przez użytkowników za pomocą *Skali przystosowania do sytuacji pracy* oraz *Inwentarza preferencji czynności zawodowych*. W wyniku badań dla każdego ucznia powstanie indywidualny plan rehabilitacji zawodowej określający obszary wymagające szczególnego wsparcia oraz sposoby jego udzielania.

Kolejnym etapem (II) testowania będzie realizacja 15 godzin zajęć w ramach *Programu zajęć... „Jestem dorosły – chcę pracować”*. Będzie on trwał od września 2011 r. do stycznia 2012 r. (I semestr roku szkolnego 2011/2012). Przetestowane zostaną wszystkie ćwiczenia zawarte w scenariuszach zajęć oraz współpraca z rodzicami, współpraca z zespołem edukacyjno-wychowawczym oraz praca własna ucznia pomiędzy zajęciami. Przed przystąpieniem do realizacji *Programu*, rada pedagogiczna szkoły będzie musiała podjąć uchwałę o wprowadzeniu go do stosowania w szkole jako innowacja pedagogiczna.

Ostatnim etapem testowania (III) będzie ponowne przeprowadzenie badania uczniów biorących udział w *Programie zajęć ... Skala przystosowania do sytuacji pracy* oraz *Inwentarzem preferencji czynności zawodowych*. Oczekuje się, że wśród uczniów nastąpi poprawa poziomu przystosowania oraz zwiększy się stopień krystalizacji preferencji.

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnościami

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

Przebieg testowania będzie monitorowany na każdym jego etapie. W tym celu zastosowane zostaną karty ewaluacyjne, listy obecności oraz obserwacja uczestnicząca według poniższego zestawienia.

Przedmiot badania	Technika badawcza	Kto stosuje technikę badawczą
Etap pierwszy		
Adekwatność <i>Skali</i> do rzeczywistej sytuacji ucznia i możliwość dokonania kompletnego opisu poziomu jego przystosowania do sytuacji pracy	Karta ewaluacji	Użytkownik - nauczyciel
Zakres informacji potrzebnych do wypełnienia <i>Skali</i> , które nauczyciel musi zebrać o uczniu od innych osób		
Czas wykonania badania za pomocą <i>Skali</i> i <i>Inwentarza</i>		
Stopień zbieżności wyników uzyskiwanych za pomocą elektronicznej i papierowej wersji <i>Skali</i> i <i>Inwentarza</i>	Analiza wyników badań	Personel projektu
Właściwości psychometryczne <i>Skali</i> i <i>Inwentarza</i>		
Etap drugi		
Zadowolenie ucznia z udziału w każdych zajęciach <i>Programu</i>	Karty ewaluacji będące częścią <i>Programu</i>	Odbiorca - uczeń
Zaangażowanie rodziców w realizację <i>Programu</i>	Karty ewaluacji będące częścią <i>Programu</i>	Użytkownik „wspomagający” - rodzic
Zaangażowanie członków zespołu edukacyjno – wychowawczego w realizację <i>Programu</i>	Karta ewaluacji	Użytkownik „wspomagający” – nauczyciel – członek zespołu edukacyjno-wychowawczego
Ocena postępów ucznia w nabywaniu przewidzianych w <i>Programie</i> kompetencji	Karty ewaluacji będące częścią <i>Programu</i>	Odbiorca – uczeń Użytkownicy – nauczyciel i rodzic
Czas trwania poszczególnych ćwiczeń	Obserwacja uczestnicząca – chronometraż	Użytkownik – nauczyciel (obserwujący dane zajęcia) i/lub personel projektu
Sprawność przebiegu ćwiczeń	Obserwacja uczestnicząca	Użytkownicy (nauczyciel prowadzący i obserwujący dane zajęcia) i/lub personel projektu
Adekwatność ćwiczeń do możliwości uczniów	Obserwacja uczestnicząca, Karta ewaluacji	Użytkownicy (nauczyciel prowadzący i obserwujący dane zajęcia) i/lub personel projektu
Stopień wykorzystania i adekwatności przygotowanych środków dydaktycznych	Obserwacja uczestnicząca, Karta ewaluacji	Użytkownicy (nauczyciel prowadzący i obserwujący dane zajęcia) i/lub personel projektu

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

Atrakcyjność środków dydaktycznych dla uczniów	Obserwacja uczestnicząca, Karta ewaluacji	Użytkownicy (nauczyciel prowadzący i obserwujący dane zajęcia) i/lub personel projektu	
Frekwencja uczniów na poszczególnych zajęciach	Lista obecności	Użytkownik – nauczyciel prowadzący zajęcia	
Etap trzeci			
Zmiana wyników badania za pomocą Skali i Inwentarza pomiędzy badaniami przed i po udziale ucznia w Programie		Analiza wyników badań	Personel projektu

W trakcie realizacji *Programu* odbywać się będą na bieżąco spotkania monitoringowe wszystkich użytkowników z autorami produktu i personelem projektu, na których omawiane będą konkretne zajęcia (min. 8 spotkań – po 2 zajęcia do omówienia na jednym spotkaniu). Użytkownicy w czasie tych spotkań będą formułowali rekomendacje dotyczące zmian w produkcie finalnym. Rekomendacje te będą uwzględniać opinie uczniów zebrane za pomocą kart ewaluacyjnych, a także w formie ustnej. W ten sposób zostanie zapewniony **wpływ użytkowników i odbiorców na ostateczny kształt produktu finalnego**. Odbiorcy ze względu na upośledzenie umysłowe nie mogą być bezpośrednio włączeni w podejmowanie decyzji o ostatecznym kształcie produktu finalnego.

Oceny prawidłowości testowania będą dokonywali wspólnie kierownik projektu i kierownik naukowy po zapoznaniu się z danymi z monitoringu oraz zasięgnięciu opinii użytkowników podczas ww. spotkań. Oni będą także decydowali o wprowadzeniu ewentualnych korekt. Są one dopuszczalne w zakresie konstrukcji poszczególnych ćwiczeń w ramach *Programu* oraz narzędzi pomiarowych. Nie jest możliwa zmiana struktury oraz podstaw teoretycznych wypracowanych elementów produktu finalnego.

Użytkownicy otrzymają do testowania wszystkie wypracowane elementy produktu finalnego (narzędzia diagnostyczne i program zajęć – podręczniki, arkusze odpowiedzi i analizy wyników, scenariusze zajęć, środki dydaktyczne) w postaci papierowej i elektronicznej.

Użytkownicy „wspomagający” otrzymają odpowiednio: Przewodnik i wskazówki dla zespołu edukacyjno-wychowawczego lub Przewodnik i listy do rodziców.

Odbiorcy otrzymają Portfolio wraz z wprowadzeniem do niego oraz różnego rodzaju karty pracy, które będą wpinać do swojego portfolio na bieżąco w wyniku uczestnictwa w poszczególnych zajęciach.

V. SPOSÓB SPRAWDZENIA CZY INNOWACJA DZIAŁA

Do sprawdzenia czy innowacja działa zastosowane zostaną dwa **główne kryteria**:

1. stopień, w jakim dzięki udziałowi uczniów w *Programie zajęć* nastąpiła poprawa ich przystosowania do sytuacji pracy oraz krystalizacja preferencji czynności zawodowych,
2. stopień, w jakim stosowanie produktu finalnego jest lepsze od dotychczasowych podejść.

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

Pierwsze kryterium zostanie sprawdzone poprzez zastosowanie planu badawczego z wykorzystaniem grupy eksperymentalnej i kontrolnej oraz powtarzanego pomiaru. *Inwentarzem preferencji* oraz *Skalą przystosowania* zostaną przebadani uczniowie, którzy przystąpią do testowania (grupa eksperymentalna) oraz tacy, którzy nie wezmą w nim udziału (grupa kontrolna). Pomiary w obu grupach zostaną przeprowadzone przed i po realizacji *Programu zajęć* przez tych samych nauczycieli. **Oczekuje się, że po wyeliminowaniu efektu upływu czasu oraz różnic międzygrupowych różnica w wynikach pomiarów pomiędzy grupą eksperymentalną i kontrolną będzie istotna statystycznie na korzyść eksperymentalnej, co będzie świadczyło o tym, że innowacja jest skuteczna.** Poziom tej skuteczności w poszczególnych grupach wyróżnionych ze względu np. na stopień niepełnosprawności, płeć, miejsce zamieszkania będzie przedmiotem pomiaru.

Drugie kryterium zostanie sprawdzone poprzez specjalnie skonstruowane przez personel projektu ankiety ewaluacyjne dotyczące całego produktu finalnego adresowane do jego użytkowników. Będą oni mieli za zadanie dokonać oceny ilościowej i jakościowej osobno korzyści płynących z zastosowania produktu finalnego oraz osobno korzyści płynących ze stosowania dotychczasowych podejść. **Oczekuje się, że różnica w ocenach będzie istotna statystycznie na korzyść produktu finalnego, co będzie świadczyło o tym, że innowacja jest skuteczna.** Poziom tej skuteczności (tzn. stopień i zakres przewagi korzyści) będzie przedmiotem pomiaru.

Personel projektu będzie także zbierał wymienione w p. IV dane za pomocą określonych tam sposobów na bieżąco w trakcie testowania. Będą one podstawą do sporządzenia raportu ewaluacyjnego przez podmiot zewnętrzny oraz do wprowadzenia zmian w produkcie finalnym po zakończeniu testowania. Zmiany te zostaną wprowadzone w lutym 2012 roku po uprzednich spotkaniach analitycznych w gronie autorów produktu finalnego.

Ewaluacja zewnętrzna zostanie przeprowadzona w oparciu o poniższe kryteria i pytania:

1. Trafność

- a. Czy zawarte w produkcie finalnym treści w wystarczającym stopniu oparto na współczesnej, najnowszej wiedzy w zakresie rehabilitacji społeczno – zawodowej młodzieży z niepełnosprawnością umysłową?
- b. Czy sposób konstrukcji produktu finalnego oraz jego struktura wewnętrzna spełnia wymogi metodologicznej poprawności?
- c. Czy sposób testowania produktu finalnego spełnia zasady metodologicznej poprawności?
- d. W jakim stopniu proponowane treści i elementy składowe produktu finalnego są adekwatne do postawionych w nim celów?

2. Skuteczność

- a. **Czy i jakim stopniu dzięki udziałowi uczniów w *Programie zajęć* nastąpiła poprawa ich przystosowania do sytuacji pracy oraz krystalizacja preferencji czynności zawodowych?**
- b. Czy i w jakim stopniu wyniki badań diagnostycznych uczniów pomogły zaplanować i ocenić realizację ich indywidualnych programów rozwoju społeczno – zawodowego?
- c. Czy i w jakim stopniu uczniowie nabyli kompetencji przewidzianych *Programem zajęć*?

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

- d. Czy i w jakim stopniu użytkownicy „wspomagający” (rodzice i członkowie zespołu edukacyjno – wychowawczego) włączyli się w stosowanie produktu finalnego
  - e. Jakie czynniki (spośród elementów produktu finalnego oraz zewnętrznych) wpływają na skuteczność proponowanego podejścia?
  - f. W jakim zakresie i stopniu możliwe jest zwiększenie skuteczności produktu finalnego?
3. Użyteczność
- a. Czy i w jaki stopniu podręczniki, instrukcje, scenariusze i środki dydaktyczne były pomocne użytkownikom w stosowaniu produktu finalnego (wykonywaniu badań diagnostycznych i realizacji *Programu zajęć*)?
  - b. Czy i w jakim stopniu przekazywane użytkownikom „wspomagającym” w ramach *Programu zajęć* przewodniki, wskazówki i listy były im przydatne w procesie wspierania ucznia (odbiorcy)
  - c. Czy i w jakim stopniu odbiorcy byli zadowoleni z udziału w *Programie zajęć* i otrzymanych pomocy dydaktycznych?
  - d. **Jakie są wady i zalety stosowania produktu finalnego względem dotychczasowych podejść (np. autorskich programów opracowywanych przez nauczycieli)?**

Zadaniem podmiotu wykonującego zewnętrzną ewaluację projektu będzie

- zebranie danych jakościowych za pomocą wywiadów indywidualnych i grupowych z użytkownikami, użytkownikami „wspomagającymi” oraz odbiorcami
- analiza danych ilościowych zebranych przez personel projektu
- analiza treści produktu finalnego
- zaangażowanie dwóch samodzielnych pracowników naukowych do sporządzenia recenzji w zakresie pytań 1a-d
- Udzielenie ilościowych i jakościowych odpowiedzi na wszystkie ww. pytania dotyczące trzech kryteriów ewaluacji.

Zewnętrzny ewaluator zostanie wyłoniony w trybie otwartego naboru z zachowaniem zasad dotyczących rozeznania rynku w ramach POKL. Ocena ofert będzie przeprowadzona w oparciu o kryteria dotyczące ceny, doświadczenia i proponowanych technik badawczych i obliczeniowych.

Wystarczającym uzasadnieniem dla stosowania produktu finalnego na szerszą skalę będzie uzyskanie oczekiwanych wyników w obu głównych kryteriach (pytania 2a i 3d).

Z punktu widzenia działań włączających do głównego nurtu polityki istotne znaczenia ma również (kryteria dodatkowe):

- uzyskanie średniego wyniku przynajmniej 4 na 5-cio stopniowej skali w odniesieniu do pięciu spośród siedmiu pytań zadanych podmiotowi wykonującemu zewnętrzną ewaluację (pyt. 1d, 2b, 2c, 2d, 3a, 3b, 3c) na podstawie wyników uzyskanych od użytkowników i odbiorców oraz
- udzielenie twierdzących odpowiedzi na pytania 1a, 1b i 1c przez dwóch recenzentów – samodzielnych pracowników naukowych zajmujących się problematyką osób z niepełnosprawnością umysłową

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

Autorzy produktu finalnego stawiają sobie za cel takie jego dopracowanie, aby spełnił, oprócz kryteriów głównych, także kryteria dodatkowe, co zapewne będzie miało istotne znaczenie w trakcie walidacji produktu finalnego przez Regionalną Sieć Tematyczną po zakończeniu testowania.

VI. STRATEGIA UPOWSZECHNIANIA

Podstawowym celem działań upowszechniających jest poinformowanie o wypracowanym w ramach projektu produkcie jak najszerszego grona potencjalnie zainteresowanych nim osób i instytucji. W pierwszej kolejności zatem adresatami działań upowszechniających będą placówki ponadgimnazjalnego kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnością umysłową oraz pracujący w nich nauczyciele. Będą oni bezpośrednio zainteresowani poznaniem wypracowanych materiałów, gdyż mogą one być pomocne w ich codziennej pracy.

Pozostałymi adresatami działań upowszechniających będą osoby i instytucje wspierające, zarządzające bądź nadzorujące pracę ww. placówek oświatowych. Należą do nich: Ministerstwo Edukacji Narodowej, kuratoria oświaty, organy prowadzące szkoły (samorządy). Poinformowanie ich o wypracowanym produkcie jest ważne w kontekście działań włączających, co zostanie omówione w kolejnym punkcie niniejszego dokumentu.

W sposób szczególny działania upowszechniające będą adresowane do tych nauczycieli, którzy pracują na stanowiskach pedagoga, psychologa i doradcy zawodowego. To właśnie te osoby są wskazane w *Programie zajęć* jako najbardziej preferowani jego realizatorzy (prowadzący zajęcia z uczniami). Niemniej jednak inni nauczyciele też są ważnym adresatem, gdyż mogą również realizować *Program*, a przede wszystkim mogą być członkami zespołu edukacyjno-wychowawczego, którzy traktowani są tu jako użytkownicy „wspomagający”.

Przedmiotem upowszechniania będzie cały produkt finalny oraz wyniki testowania.

Działania upowszechniające prowadzone będą w następujących formach:

- Konferencje regionalne w 6 województwach
Odbędą się one w Lublinie, Rzeszowie, Kielcach, Białymstoku, Olsztynie i Warszawie
Zaproszenie do udziału w nich zostanie skierowane do nauczycieli ze wszystkich szkół specjalnych z terenu województwa, ich organów prowadzących oraz kuratoriów oświaty. W każdej konferencji zaplanowano udział ok. 70 osób. Ponadto na konferencję w Warszawie zaproszeni zostaną przedstawiciele Ministerstwa Edukacji Narodowej.
- Publikacja produktu finalnego w 1000 egzemplarzy
Elementy stanowiące produkt finalny (narzędzia diagnostyczne, materiały dydaktyczne oraz podręczniki i pomoce do nich) wydane zostaną w formie zamykanej teczki z segregatorami. W każdej z nich znajdzie się płyta CD z wersją materiałów do samodzielnego wydrukowania w dowolnej liczbie egzemplarzy. Docelowo zakładamy, że do każdej szkoły specjalnej dla uczniów z niepełnosprawnością umysłową trafi min. 4 egzemplarze produktu finalnego. Ponadto po jednym egzemplarzu trafi do organów prowadzących szkoły oraz regionalnych i centralnych władz oświatowych.

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

- Film poświęcony zagadnieniu pracy zawodowej osób z upośledzeniem umysłowym
Film stanowił będzie materiał promujący produkt. Może być także wykorzystany jako materiał dydaktyczny w szkole. Zostanie on zamieszczony na ww. płycie CD i odtworzony podczas każdej konferencji.
- Publikacja folderu prezentującego produkt finalny w 1000 egzemplarzy
Do każdego egzemplarza produktu finalnego zostanie dołączony folder prezentujący produkt w skrócie, a także wyniki uzyskane podczas jego testowania. Jego celem jest zachęcenie do szczegółowego zapoznania się z produktem oraz przekazanie rzetelnej informacji o możliwościach zastosowania go w szkole.
- 2 artykuły sponsorowane w specjalistycznych pismach oświatowych
Dzięki nim o wypracowanym produkcie dowiedzą się nie tylko adresaci działań upowszechniających z terenu ww. 6 województw, ale także osoby z całego kraju.
- Strona internetowa projektu i newsletter
Najważniejsze informacje o wypracowanym produkcie można także znaleźć na stronie internetowej projektu www.ip.europerspektywa.pl, za pośrednictwem której zarejestrowani użytkownicy otrzymują cykliczny newsletter zawierający aktualności dotyczące zarówno merytorycznych aspektów związanych z realizacją projektu, jak i wszelkich podejmowanych w nim działań. Newsletter wydawany jest co miesiąc i wysyłany do wszystkich szkół specjalnych z terenu 6 ww. województw

Działania upowszechniające zaplanowano w okresie maj – czerwiec 2012 roku, po zakończeniu II walidacji produktu finalnego przez Regionalną Sieć Tematyczną.

Realizatorami strategii będą następujące grupy osób: od strony organizacyjnej będzie to personel projektu przy wsparciu partnera Europejskiego Domu Spotkań – Fundacji Nowy Staw jako instytucji mającej doświadczenie w mainstreamingu. Od strony merytorycznej będą to autorzy produktu. Do zakresu ich obowiązków jako realizatorów strategii należeć będzie wygłoszenie prelekcji na konferencji, redakcja tekstów materiałów promocyjnych prezentujących produkt finalny. Nie bez znaczenia będzie także udział przedstawiciela partnera zagranicznego w jednej z konferencji (prawdopodobnie w Warszawie). Jako instytucja prowadząca College dla uczniów z niepełnosprawnością umysłową podzieli się on ze słuchaczami doświadczeniami brytyjskimi, z których autorzy produktu finalnego czerpali podczas jego opracowywania.

Potencjał produktu na upowszechnianie polega na:

- Użyteczności produktu do realizowanej polityki
Wypracowany produkt finalny wpisuje się w założenia najnowszych propozycji Ministerstwa Edukacji Narodowej dotyczących reformy kształcenia zawodowego, w tym nauczania młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wynikającymi z występującej u nich niepełnosprawności umysłowej¹.

¹ Edukacja skuteczna, przyjazna i nowoczesna. Co warto wiedzieć o kierunkach zmian w edukacji, aby skutecznie realizować projekty z Europejskiego Funduszu Społecznego, Warszawa: MEN, 2010;

Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Materiały dla nauczycieli, Warszawa: MEN, 2010;

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

Szczególnie ważna jest propozycja zmian w organizacji pracy szkoły ogólnodostępnej. Pojawienie się w niej ucznia (uczniów) z niepełnosprawnością (również umysłową) zobowiązuje placówkę do indywidualizacji ich procesu edukacji w ramach Indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET). Dodatkowo prowadzona dla każdego ucznia ma być *Karta indywidualnych potrzeb* (KIP) i *Plan działań wspierających* (PDW).

Kolejnym ważnym aspektem w nowych propozycjach jest fakt, że w proces diagnozy specjalnych potrzeb edukacyjnych, opracowanie IPET-u, KIP i PDW oraz w ich codzienną realizację zaangażowani są wszyscy tworzący zespół terapeutyczno-edukacyjny: nauczyciele, specjaliści zatrudnieni w placówce (psycholog, pedagog specjalny, logopeda, i in.) oraz rodzice.

Istotnym aspektem są również propozycje MEN dotyczące doradztwa edukacyjno-zawodowego. Jak podkreślają ich autorzy, poradnictwo zawodowe ukierunkowane na wczesne rozpoznawanie i ocenę możliwości psychofizycznych młodego człowieka jest szczególnie ważne w pracy z uczniami ujawniającymi specjalne potrzeby edukacyjne.

Właściwe stosowanie produktu finalnego pozwala na wypełnienie ww. ministerialnych założeń.

- Sprzyjających warunkach i dużych szansach na wdrożenie produktu do praktyki
Do tej pory w Polsce nie istniał podobny, oparty na spójnych założeniach metodologicznych, wyposażony w parametryzowane narzędzia diagnostyczne program adresowany do uczniów z niepełnosprawnością umysłową. Jako pierwszy i póki co jedyny ma dużą szansę spotkać się z życzliwym przyjęciem w środowisku nauczycielskim. Jego duża szansa na wdrożenie do praktyki polega również na tym, że do jego zastosowania wystarczająca jest uchwała rady pedagogicznej o wprowadzeniu w szkole innowacji pedagogicznej, a sam *Program* może być realizowany w ramach tzw. „godzin karcianych” i/lub zajęć w internacie, co oznacza, że do jego wprowadzenia nie są wymagane dodatkowe nakłady finansowe.
- Możliwości zastosowania produktu wobec innych grup
Produkt może być stosowany wobec uczestników warsztatów terapii zajęciowej i środowiskowych domów samopomocy, choć wymagałoby to uprzedniego przetestowania oraz ustalenia właściwości psychometrycznych narzędzi diagnostycznych w odniesieniu do tej grupy osób.

VII. STRATEGIA WŁĄCZANIA DO GŁÓWNEGO NURTU POLITYKI

Podstawowym celem strategii włączania do głównego nurtu polityki jest spowodowanie, aby produkt był w przyszłości faktycznie stosowany. Należy podkreślić, że zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie projektu cel ten wykracza poza ramy projektu i jego osiągnięcie nie będzie mogło być zweryfikowane w przyjętej cenzurze czasowej. Niemniej jednak prowadzone będą działania, które mają doprowadzić do realizacji tego celu. Będą do nich należeć:

- Uzyskanie wpisu opracowanego *Programu* na listę programów fakultatywnych rekomendowanych przez MEN do stosowania w placówkach oświatowych w całym kraju
Będzie to pierwszym elementem działań włączających, który podejmiemy tuż po zakończeniu testowania, gdyż do końca marca MEN przyjmuje wnioski w tej sprawie. Zakładamy, że taka

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

- pozytywna rekomendacja, jak również rekomendacje kuratorów oświaty (patrz poniżej) skłonią placówki oświatowe do zastosowania produktu finalnego.
- Uzyskanie pozytywnych rekomendacji przez kuratoria oświaty w 6 województwach (podkarpackie, świętokrzyskie, lubelskie, mazowieckie, podlaskie, warmińsko-mazurskie), w których zaplanowano także prowadzenie działań upowszechniających
  - Organizacja 6 regionalnych konferencji w ww. województwach
Na uczestników konferencji wskazano w p. VI. W tym miejscu należy zaznaczyć, że zaproszenie zostanie skierowane do organów prowadzących szkoły specjalne oraz regionalnych (w Warszawie także centralnych) władz oświatowych. Pożądane jest, aby w konferencji wziął udział przynajmniej jeden przedstawiciel każdego z ww. gremiów. Istotnym elementem konferencji będzie przekonywanie decydentów o przydatności opracowanego produktu do realizowanej polityki oświatowej oraz zachęcanie do wspierania jego wdrożenia w podległych placówkach oświatowych.
  - Organizacja 4 subregionalnych warsztatów szkoleniowych w woj. lubelskim
Szkoleniem w ramach warsztatów zaplanowano objąć 116 nauczycieli, po ok. 4 z każdej z 29 placówek kształcenia specjalnego ponadgimnazjalnego w woj. lubelskim. Opracowany produkt finalny jest podejściem do tej pory w specjalnym szkolnictwie zawodowym niestosowanym. Istnieje zatem potrzeba nie tylko nabycia przez nauczycieli umiejętności jego stosowania wobec konkretnej grupy uczniów, ale także uzyskanie przez nich umiejętności zorganizowania pracy różnych zespołów nauczycielskich, wychowawców internatu, rodziców, pracodawców współpracujących ze szkołą tak, aby produkt finalny mógł być w pełni i skutecznie realizowany w konkretnej placówce. Jest to niezwykle ważny element działań włączających, gdyż bez umiejętności konkretnego zastosowania produktu przez nauczycieli wszelkie inne działania włączające i upowszechniające będą znacznie mniej skuteczne.
  - Publikacja produktu finalnego oraz folderu promocyjnego
Opisano w p. VI
  - Podjęcie przez radę pedagogiczną Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 w Lublinie uchwały o wprowadzeniu *Programu* jako innowacji pedagogicznej w szkole
Uchwała taka, podjęta na etapie testowania, stanowić będzie dobry przykład dla innych tego typu placówek, jak można wdrażać produkt finalny.

Podejmowane działania w ramach strategii włączania do głównego nurtu polityki kierowane będą z jednej strony do użytkowników produktu, w tym: nauczycieli placówek zawodowego kształcenia specjalnego i dyrektorów tego rodzaju placówek, z drugiej zaś do decydentów politycznych, samorządowych i edukacyjnych, w tym: kuratoriów oświaty, organów prowadzących placówki edukacyjne dla osób niepełnosprawnych umysłowo (jednostki samorządu terytorialnego oraz instytucje i organizacje pozarządowe), a także do Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Działania włączające będą prowadzone równolegle z upowszechniającymi w okresie maj - czerwiec 2012 r.

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

VIII. KAMIENIE MIŁOWE II ETAPU PROJEKTU

1. Rozpoczęcie testowania produktu – rozpoczęcie realizacji badań diagnostycznych na odbiorcach (uczniach) – około połowy czerwca 2011 r.
2. Sporządzenie indywidualnego dla każdego ucznia planu rehabilitacji społeczno-zawodowej na podstawie przeprowadzonych badań – do końca sierpnia 2011 r.
3. Podjęcie przez rady pedagogiczne szkół uczestniczących w testowaniu uchwały o wprowadzeniu *Programu* jako innowacji pedagogicznej i rozpoczęcie testowania zajęć z uczniami – do końca września 2011 r.
4. Zakończenie testowania zajęć z uczniami – do końca grudnia 2011 r.
5. Wykonanie ponownych badań diagnostycznych – do połowy stycznia 2012 r.
6. Opracowanie raportu z ewaluacji wewnętrznej i zewnętrznej – do 10 lutego 2012 r.
7. Opracowanie poprawionej wersji produktu finalnego w oparciu o wyniki testowania i ewaluacji oraz przedstawienie go do walidacji – do końca lutego 2012 r.

IX. ANALIZA RYZYKA

W poniższej tabeli opisano najbardziej prawdopodobne obszary ryzyka zidentyfikowane w odniesieniu do testowania produktu finalnego i jego upowszechniania

Opis potencjalnych zagrożeń	Prawdopodobieństwo wystąpienia zagrożenia	Wpływ zagrożenia na realizację projektu	Poziom zagrożenia	Sposób ograniczenia zagrożenia
Autorzy produktu finalnego wycofają się z etapu testowania	1	2	2	Zostaną do projektu zaangażowani inni eksperci. Ich znalezienie w Lublinie – mieście akademickim z kilkoma kierunkami studiów psychologicznych i pedagogicznych nie powinno być trudne.
Kierownik naukowy projektu wycofa się z etapu testowania	1	3	3	Okres wypowiedzenia umowy o kierownictwo naukowe wynosi 3 miesiące, a w przypadku wcześniejszego zaprzestania świadczenia pracy przewidziano kary umowne. Zagrożenie zostanie wyeliminowane poprzez zaangażowanie innej osoby.

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

Nauczyciele – użytkownicy „wspomagający” nie zaangażują się w realizację Programu zajęć	2	2	4	W szkole uczestniczącej w testowaniu zostanie podjęta uchwała o wprowadzeniu produktu finalnego jako innowacja pedagogiczna. Tym samym realizacja Programu przestanie być prywatną sprawą nauczyciela prowadzącego zajęcia z odbiorcami. Każdy pracownik szkoły będzie się czuł włączony i zobowiązany do realizacji Programu. Ponadto dla każdej grupy uczniów zostanie opracowany szczegółowy harmonogram zajęć uwzględniający zaangażowanie pozostałych członków zespołu edukacyjno-wychowawczego i zatwierdzony przez dyrektora placówki.
Rodzice uczniów uczestniczących w testowaniu nie zaangażują się w realizację Programu zajęć	2	1	2	Przed rozpoczęciem Programu, podczas „wywiadówki” zostaną poinformowani o udziale w nim dziecka, w trakcie realizacji Programu będą na bieżąco informowani za pomocą listów, zasady ich udziału będą jasno im wytłumaczone. Mimo wszystko należy się liczyć z niskim zaangażowaniem rodziców, gdyż jest to grupa nierzadko pochodząca ze środowisk zaniedbanych lub wykluczonych społecznie. Stopień zaangażowania rodziców będzie przedmiotem pomiaru i nie wpłynie znacząco na przebieg testowania
Uczniowie będą wykazywali wysoką absencję na zajęciach	2	3	6	Przed przystąpieniem do projektu podpiszą deklarację o udziale we wszystkich zajęciach i o zapoznaniu się z regulaminem dopuszczającym określony poziom absencji. W zakresie frekwencji uczniów zostanie nawiązana współpraca z rodzicami, wychowawcami klas i wychowawcami w internatach.
Ćwiczenia okażą się nieadekwatne do możliwości uczniów	2	1	2	Jest to przedmiotem testowania i nie stanowi istotnego zagrożenia. Propozycje korekt do ćwiczeń będą formułowane na bieżąco w trakcie spotkań ewaluacyjnych. Zmiany zostaną wprowadzone po zakończeniu testowania.

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością

Biuro projektu: ul. Wolska 11a, 20-411 Lublin, tel. 81 444 58 16, fax. 81 444 58 17, www.europerspektywa.pl/uczniowie

Nie uda się osiągnąć zakładanych wartości w kryteriach ewaluacyjnych	2	3	6	Jest to główne ryzyko w projektach innowacyjnych. Konstruując produkt finalny beneficjent dołożył wszelkich starań, aby przygotować go na wysokim poziomie a co za tym idzie zwiększyć szansę na uzyskanie pozytywnych wyników testowania. Stopień ich osiągnięcia będzie przedmiotem pomiaru.
Nie uda się skompletować wymaganej liczby uczestników konferencji i warsztatów	1	3	3	Do każdej szkoły i instytucji zostanie wykonany telefon i wysłany mail przypominający o zaproszeniu. Biorąc pod uwagę zainteresowanie szkół już na obecnym etapie, ryzyko to należy ocenić jako minimalne.
Nie uda się uzyskać rekomendacji MEN i kuratoriów oświaty	2	1	2	Beneficjent dysponuje recenzją metodyczną wicekuratora oświaty w Lublinie, z której wynika, że produkt finalny spełnia wszystkie wymogi do uzyskania tego typu rekomendacji.
Wydrukowanie 1000 egzemplarzy produktu finalnego okaże się droższe niż zaplanowano w budżecie	2	3	6	Od początku procesu testowania będzie gromadzona rezerwa finansowa na ten cel, gdyż „rozmiar” produktu finalnego okazał się znacznie większy niż zaplanowano na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu. Na wydruk zostanie ogłoszony także konkurs ofert, co powinno przyczynić się do obniżenia ceny.

Beneficjent pozostaje w stałym i dobrym kontakcie z opiekunem projektu ze strony Instytucji Pośredniczącej oraz swoimi partnerami polskimi i zagranicznym. Dzięki tej współpracy przygotowany jest na szybkie i adekwatne reagowanie na pojawiające się nowe, dziś nieznane zagrożenia. Sprzyja temu także stabilna sytuacja finansowa beneficjenta.

Partnerzy projektu:

Percy Hedley Foundation (Newcastle), Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 1 (Lublin), Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw (Lublin)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

